

กลวิธีการปรับวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ ตามแนวทาง ครูบรรพต แจ่มจรัส
กรณีศึกษาโรงเรียนราชวินิต บางแก้ว

PIPHAT MAI NUAM KREANG KHU ARRANGEMENT TECHNIQUE BY BANPHOT JANGJARAS
IN CASE STUDY OF RAJAWINIT BANGKEAW SCHOOL ENSEMBLE

สุทธภพ ศรีอักษรกุล*

บุษกร บิณฑสันต์**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องกลวิธีการปรับวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ ตามแนวทางครูบรรพต แจ่มจรัส กรณีศึกษาโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการและกลวิธีพิเศษในการปรับวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ตามแนวทางของครูบรรพต แจ่มจรัส และศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องอันส่งผลให้วงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ชนะเลิศการประกวดรางวัลถ้วยพระราชทานมหาวิทยาลัยบูรพาถึง 9 สมัยซ้อน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยได้ลงภาคสนามกับการประกวดรายการดังกล่าวครั้งที่ 34 ประจำปี พ.ศ.2556 เพื่อศึกษาตามประเด็นดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่าความสำเร็จของวงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว มี 5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ 1.การรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านดนตรีไทย 2.ทางสถานศึกษาจัดสรรวิทยากรพิเศษทางด้านดนตรีไทย 3.กลวิธีและวิธีการฝึกซ้อมในช่วงต่าง ๆ รวมทั้งช่วงเข้าค่ายก่อนการประกวด 4.การได้รับการสนับสนุนจากทางสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 5.กลวิธีการปรับวงของครูบรรพต แจ่มจรัส

วิธีการปรับวงของคุณครูบรรพต แจ่มจรัส ประกอบด้วย การเลือกมือฆ้อง กลวิธีการผูกสำนวนกลอนแนวความซ้ำ-เร็วในการบรรเลง และ ความกลมกลืนของเสียงในการบรรเลง ทั้งหมดนี้จึงเป็นเหตุและผลแห่งความสำเร็จของวงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว กับการประกวดดนตรีไทย

คำสำคัญ: กลวิธีการปรับวง / ปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ / ครูบรรพต แจ่มจรัส / โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว

Abstract

The research "Piphat Mai Nuam Kreang Khu arrangement technique by Banphot Jangjaras in case study of Rajawinit Bangkeaw School ensemble" aimed to study methods and techniques of *Piphat Mai Nuam Kreang khu* ensemble arranged by Banphot Jangjaras and study the relevant contexts which resulted Rajawinit Bangkeaw School ensemble won the royal trophy of Burapa University's music competition for the nine consecutive years. Researcher used the qualitative research methods into the field of the 35th music competition in 2014, to study follow the objectives.

In conclusion, the result found that the success of Rajawinit Bangkeaw School Ensemble has five implicated factors: 1) student recruitment with talent in Thai music. 2) allocation of the musician as special trainer. 3) tactics and methods in the training camp before and after the competition. 4) the continued support from academic administrator. 5) ensemble arrangement techniques.

The strategies of Banphot Jangjaras's ensemble arrangement techniques include 1) selected the Gong melody's sets (Mue Khong). 2) arranges the melodic rhymes. 3) arranges the movement of music rhythm and 4) arranges the harmony of instrumental sounds. All of these are the reasons of the success in Thai music competition for Rajawinit Bangkeaw School Ensemble.

Keywords: Arrangement technique / Piphat Mai Nuam Kreang Khu / Banphot Jangjaras / Rajawinit Bangkeaw School

*นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, seebong@hotmail.com

**ศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, bsumrongthong@yahoo.com

บทนำ

การประกวดดนตรีไทย ถือเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนศิลปะทางด้านดนตรีให้การพัฒนาอย่างมีขั้นมีตอน เพื่อให้ได้ซึ่งขนบปฏิบัติที่ยึดถือกันมาอย่างถูกต้องในรูปแบบวงนั้น ๆ อีกทั้งเป็นการพัฒนาครูผู้สอนและผู้รับการถ่ายทอดให้มีความรู้ความสามารถและความเข้าใจอย่างชัดเจน รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทยให้เป็นสมบัติชาติต่อไป เช่นการจัดประกวดดนตรีไทยชิงถ้วยพระราชทานระดับประเทสรายการ “ประกวดดนตรีไทยระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา” รายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” รายการ “ประกวดดนตรีไทยระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต” รายการ “ประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียน บ้านศรีม่วง” เป็นต้น สังเกตได้ว่ามีทั้งเวทีระดับจังหวัดไปจนถึงเวทีระดับประเทศอันเป็นเวทีเกียรติยศ ชื่อเสียงและความภาคภูมิใจ โดยเฉพาะโรงเรียนในแถบทางภาคกลาง ถือว่ามีความตื่นตัวที่น่าสนใจในการพัฒนาศักยภาพวงดนตรีไทยให้มีคุณภาพและมาตรฐานเพื่อส่งเข้าประกวดดนตรีไทยในรายการต่าง ๆ ของระดับภาคและระดับประเทศ

รายการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่โรงเรียนระดับมัธยมทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสนใจเป็นลำดับต้น ๆ ของภูมิภาค โดยทางคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา มีนโยบายส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อทำนุบำรุงสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติให้ดำรงอยู่สืบไป โดยจัดให้มีการประกวดดนตรีไทยในระดับนักเรียนเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการฝึกซ้อมและพัฒนาความสามารถทางดนตรีไทยให้สูงขึ้น ทั้งยังเป็นการดำเนินตามแนวพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยเริ่มดำเนินการครั้งแรกตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2523 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งเวทีที่ยังคงจัดการแข่งขันยาวนานมาจนถึงทุกวันนี้ ปัจจุบันในด้านคณะกรรมการตัดสินการประกวดซึ่งเป็นบุคลากรทางด้านครุดนตรีไทยที่มากด้วยความสามารถและเป็นที่ยอมรับนับถือของนักดนตรีไทยด้วยกัน ส่งผลให้เกิดความมาตรฐานในการตัดสินอีกด้วย

โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว เป็นอีกหนึ่งสถานศึกษาที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน ทั้งด้านการศึกษาและในด้านดนตรีไทย วงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว เคยได้รับรางวัลชนะเลิศตามเวทีต่าง ๆ ทั้งวงดนตรีไทยและวงดนตรีร่วมสมัย อาทิเช่น ชนะเลิศการประกวดวงเครื่องสายผสมปี่พาทย์รายการมหาวิทยาลัยศรีปทุม วงมโหรีรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” หรือในรูปแบบวงดนตรีร่วมสมัย ชนะเลิศการประกวดรายการ “อัจฉรย์คันธรพ์” และในอีกหลาย ๆ รายการที่โรงเรียนเข้าร่วมการประกวดดนตรีไทยจนได้รับรางวัลมากมาย รวมถึงรายการดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทางมหาวิทยาลัยบูรพาจัดขึ้นอีกด้วย โรงเรียนราชวินิตบางแก้วในพระบรมราชูปถัมภ์ เคยได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 ระดับภูมิภาค ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 9 ปี ในปีพุทธศักราช 2548-2556 ในการควบคุมการฝึกซ้อมและปรับวงของ อาจารย์บรรพต แจ่มจรัส

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกวดดนตรีไทยของโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ในด้านกลวิธี แนวทางและทัศนคติของผู้ปรับวงในการปรับวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ในการประกวด เพื่อให้ได้ซึ่งแนวทางสู่การพัฒนาของผู้สนใจสืบไป

วัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัย

ศึกษาวิธีการและกลวิธีพิเศษในการปรับวงปีพาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ในการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยบูรพา ครั้งที่ 35 ปี พ.ศ. 2557 ในเพลงเอกทะเล 3 ชั้น เพื่อส่งเข้าประกวดแข่งขันตามแนวทางครุบรรพต แฉ่งจรัส และอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจคือศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องอันส่งผลให้วงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ชนะเลิศการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยบูรพา 9 สมัยซ้อน ช่วงระหว่างครั้งที่ 26-34 ปี พ.ศ. 2548-2556

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการสืบค้นข้อมูลและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งงานสารบรรณ ฐานข้อมูลสารสนเทศ สถาบันวิทยบริการต่าง ๆ และพิพิธภัณฑ์ทางดนตรีต่าง ๆ ดังนี้ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฐานข้อมูลห้องสมุดดนตรีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศูนย์ข้อมูลสารนิเทศ มนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล ห้องสมุดดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดลและห้องสมุดศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) ต่อมาจึงเริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ศิลปิน นักวิชาชีพ นักวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิและเป็นคณะกรรมการตัดสิน

มีผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 6 ท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ศาสตราจารย์ชาน ปัจจุบันประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ (ไทย) คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญอีก 3 ท่าน อาจารย์ป๊อบ คงลายทอง อาจารย์บุญช่วย แสงอนันต์ และอาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี อาจารย์พัฒน์ พร้อมสมบัติ อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อาจารย์ถาวร ศรีผ่อง อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนจิตรลดา

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องในงานวิจัย

อาจารย์บรรพต แฉ่งจรัส ผู้ควบคุมวงและฝึกซ้อมวงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว นักเรียนในวงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว และผู้บรรเลงในการประกวดดนตรีไทย รายการ “มหาวิทยาลัยบูรพา” พุทธศักราช 2548-2556 และอาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประกวดดนตรีไทยรายการ “มหาวิทยาลัยบูรพา” พุทธศักราช 2548-2556

เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง ผู้วิจัยจึงต้องทำการลงภาคสนามเพื่อศึกษาแบบสังเกตการอย่างมีส่วนร่วมการปรับวงปีพาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ตามแนวทางของอาจารย์บรรพต แฉ่งจรัส กรณีศึกษาโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว พร้อมทั้งทำการสัมภาษณ์ในประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ขั้นตอนต่อไปหลังจากเก็บข้อมูลได้ครบตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้แล้วจึงจะดำเนินการวิเคราะห์และหาเอกลักษณ์เฉพาะการปรับวงปีพาทย์ไม้นวมของอาจารย์บรรพต แฉ่งจรัส กรณีศึกษาโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว จากนั้นจึงจะมารวบรวมวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย พร้อมทั้งจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

กลวิธีการปรับวงปีพาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ตามแนวทางครุบรรพต แฉ่งจรัสกรณีศึกษาโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็น 2 ประเด็นได้แก่ ศึกษาวิธีการและกลวิธีพิเศษในการปรับวงปีพาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ตามแนวทางของครุบรรพต แฉ่งจรัส และศึกษาถึงบริบทที่เกี่ยวข้องอันส่งผลให้วงดนตรีไทยโรงเรียน

ราชวีนิตบางแก้ว ชนะเลิศการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยบูรพาถึง 9 สมัย
ซ้อน ช่วงระหว่างครั้งที่ 26-34 พุทธศักราชที่ 2548-2556 โดยที่ผู้วิจัยลงภาคสนามกับวงดนตรีไทยโรงเรียน
ดังกล่าวในการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งด้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทางคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา ครั้งที่ 35 พบว่า

ด้านวิธีการปรับวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ตามแนวทางของครูบรรพต แจ้จรัสพบว่า ประการสำคัญ
ที่สุดในการประสบความสำเร็จในทุก ๆ ครั้งก็คือเรื่องของ “การปรับวง” ด้วยทางโรงเรียนราชวีนิตบางแก้ว
โดยมีครูบรรพต แจ้จรัสเป็นผู้ปรับวงให้ในทุกครั้งที่มีการประกวด และการประกวดดนตรีไทยระดับภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 35 ประเภทปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ เพลงอกทะเล 3 ชั้นในครั้งนี้ ครูบรรพต แจ้จรัสได้มี
แนวทางการปรับวง ดังนี้

1. การเลือกมือฆ้อง(ทำนองหลัก) หมายถึง เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของทำนองหลัก
ทั้งในกรณีที่ทางกองการประกวดกำหนดมือฆ้องวงใหญ่มาให้ก็จะต้องยึดให้ถูกต้องชัดเจนหรือหากมีข้อสงสัย
ก็จะสอบถามทางกองการประกวดโดยทันที และในกรณีที่ทางกองการประกวดไม่ได้กำหนดทำนองหลักมาให้
ทางผู้ปรับวงจะต้องมีการสืบค้นข้อมูลให้ถูกต้องแล้วจึงเริ่มต่อเพลงให้กับผู้ประกวด

2. วิธีการศึกษาสังคีตลักษณะและวิเคราะห์ หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์หรือเป็นการตีโจทย์
ของเพลงให้ชัดเจน ถึงจะวางโครงสร้างต่อไปว่าจะมีขั้นตอนในการวางแนวเพลงหรือการผูกกลอนในทิศทาง
อย่างไรให้เหมาะกับเพลงนั้น ๆ รวมถึงผู้ปรับต้องทราบถึงจุดเด่นในการปรับใช้กลเม็ดในเพลงให้ออกมา
กลมกลืนและน่าฟัง

3. กลวิธีการผูกสำนวนกลอน หมายถึง การผูกกลอนให้สัมพันธ์กับบันไดเสียงของเพลง
นั้น ๆ โดยการผูกกลอนของแต่ละเครื่องดนตรีต้องยึดทำนองหลักฆ้องวงใหญ่เป็นโครงสร้าง แล้วจัดกลุ่มการผูก
กลอนให้สัมพันธ์กันโดยครูบรรพต แจ้จรัสแบ่งกลุ่มในกรณีของวงปี่พาทย์ไม้นวมได้ ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ระนาดเอก ฆ้องวงเล็ก ชลุ่ม
- กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ระนาดทุ้ม ซออู้

อย่างไรก็ตาม เครื่องดนตรีในแต่ละเครื่องมีต้องคงลักษณะเฉพาะของตนเองให้เกิดความถูกต้อง
สละสลวย เพลงจึงจะมีความกลมกลืน และน่าฟัง

4. การเตรียมการขับร้องและหลักพิจารณาความเหมาะสมของผู้ขับร้อง หมายถึง นอกจาก
ความสามารถของผู้ขับร้องแล้ว ยังต้องศึกษาวิเคราะห์ว่าเพลงนั้น ๆ หรือความหมายของเพลงบันไดเสียงที่
เหมาะสมกับนักร้องเพศชายหรือเพศหญิง ตามหลักการของครูบรรพต แจ้จรัสครูจะเลือกให้นักร้องชาย
ขับร้องในเพลงที่มีบันไดเสียงสูงและนักร้องหญิงขับร้องในเพลงที่มีโทนเสียงต่ำ แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณา
องค์ประกอบอื่นประกอบด้วย

5. การเข้าจังหวะฉิ่งและเครื่องหนัง หมายถึง การตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม
เพื่อให้เข้ากับเพลงนั้น ๆ ทั้งหน้าทับปรบไก่และหน้าทับสองไม้

6. วิธีการวางแผนเรื่องการใช้น้ำหนักเสียง หมายถึง ครูบรรพต แจ้จรัสจะให้ผู้บรรเลง
แบ่งแยกสัดส่วนน้ำหนักเสียงของการบรรเลงรับร้องกับน้ำหนักเสียงของการบรรเลง กล่าวคือ การบรรเลง
รับร้องจะใช้น้ำหนักเสียงครึ่งหนึ่งจากน้ำหนักเสียงปกติและจะใช้น้ำหนักเสียงแบบเต็มเสียงหรือ
100 เปอร์เซนต์ในการบรรเลง

7. วิธีการรับร้อง-ส่งร้อง หมายถึง ครูบรรพต แจ้จรัสจะคำนึงถึงทำนองหรือการเอื้อนของ
ผู้ขับร้องแล้วจึงจะมาใช้ทำนองของเครื่องให้เข้ากันและใกล้เคียงกับร้องให้มากที่สุดทั้งการรับร้องและส่งร้อง

และอีกสิ่งหนึ่งที่ครูบรรพต แจ้งจรัสให้ความสำคัญก็คือ “ความกลมกลืนของเสียง” ที่บรรเลงออกมา ต้องมีความกลมกลืนไพเราะ กล่าวคือ ในวงต้องมีความกลมกลืนด้วยเสียงของแต่ละเครื่องดนตรีที่บรรเลงออกมาในน้ำหนักเสียงที่กลมกลืนกันทั้งวงจึงจะเกิดความไพเราะน่าฟัง

ตัวอย่าง กลวิธีพิเศษที่พบในการปรับวงตามแนวทางครูบรรพต แจ้งจรัส เพลงอกทะเล 3 ชั้น

การรับร้องนั้นเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยค้นพบและเป็นอีกหนึ่งกระบวนการที่ครูบรรพต ได้กำหนดให้กับ วงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว อันแสดงถึงความพร้อมเพรียงของวงนั้นก็คือกลวิธีการจับไม้ตีหรือการ จับเครื่องดนตรีของตนเองก่อนการรับร้องทุกครั้งดังที่จะอธิบายไปพร้อมๆกับทำนองรับร้องต่อไปนี้

“กลองแขก”

-ทั้ง-ตึง	-โจ๊ะ-โจ๊ะ	-โจ๊ะ-โจ๊ะ	-โจ๊ะ-โจ๊ะ	-ตึง – ตึง	-ทั้งตึงทั้ง	-ตึง – ตึง	-ทั้งตึงทั้ง
-----------	------------	------------	------------	------------	--------------	------------	--------------

“รับร้อง”

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ซ - ม	- ร ร ร	- ม - ร	- ด ด ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

“การจับเครื่องดนตรี” - - - จับ - - -วาง

พบได้ว่าการจับไม้นั้นจะตรงกับจังหวะหน้าทับที่เสียง “โจ๊ะ” ในห้องที่ 3 และวางไม้เตรียมรับร้อง ในเสียง “โจ๊ะ” อีกเช่นเดียวกันในห้องที่ 4 ครูบรรพต ได้อธิบายกลวิธีนี้กับผู้วิจัยว่า

วิธีการเช่นนี้เป็นการทำให้นักดนตรีสามารถจับจังหวะในช่วงขับร้องมาถึงจังหวะของตนเองในการรับร้องเพื่อให้เพลงแนบสนิทกลมกลืนกันฟังแล้วไม่รู้สึกรัดหู ความหมายคือให้แนวเครื่องดนตรีรับมาให้เท่ากับแนวของขับร้อง

(บรรพต แจ้งจรัส, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2558)

ต่อมาการรับร้องครูบรรพต ได้เน้นย้ำกับนักเรียนเช่นเดียวกันในเรื่องของน้ำหนักเสียงของเครื่องดนตรีในการรับร้องว่าทำอะไรให้ยังคงได้ยินเสียงร้องได้อย่างชัดเจน ครูบรรพต ได้อธิบาย ไว้ว่า

เมื่อมีการรับร้องกรณีใดก็ตามที่ยังมีคำร้องอยู่ ให้กรอเสียงและบรรเลงให้เบา ๆ เพื่อให้คำร้องนั้นยังคงชัดเจนอยู่และพอเมื่อหมดคำร้องหรือหมดเอื้อนแล้ว ให้เติมน้ำหนักเสียงให้เต็มเสียงได้

(บรรพต แจ้งจรัส, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2558)

จึงเห็นได้ว่าวิธีการดังกล่าวเป็นลักษณะเฉพาะที่ครูบรรพต แจ้งจรัสยังคงเน้นย้ำและให้ผู้บรรเลงปฏิบัติในเรื่องของการใช้น้ำหนักเสียงในการบรรเลงรับร้อง ไปจนถึงการจับไม้-วางไม้ เป็นต้น

ส่วนด้านบริบทที่เกี่ยวข้องอันส่งผลให้วงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ชนะเลิศการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพาถึง 9 สมัยซ้อน ในช่วงระหว่างครั้งที่ 26-34 พุทธศักราช 2548-2556 หรืออีกในหลาย ๆ เวทีนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

ปัจจัยที่ 1 เปิดรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านดนตรีไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโครงการผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านดนตรีไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบันก็ยังได้รับความสนใจจาก

สถานศึกษาระดับประถมศึกษาผู้มีความสามารถทางด้านดนตรีไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะโรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ

ปัจจัยที่ 2 โรงเรียนราชวินิตบางแก้วจัดสรรวิทยากรพิเศษทางด้านดนตรีไทยให้กับโครงการผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านดนตรีไทย เพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะให้กับนักเรียนได้อย่างถูกต้องจากครูผู้มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับของคนในวงการดนตรีไทย

ปัจจัยที่ 3 การเข้าค่ายฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบในช่วงก่อนการประกวด โดยมีตารางกิจวัตรประจำวันอย่างชัดเจน อันเป็นการฝึกให้นักเรียนได้มีวินัยในการฝึกซ้อม รวมถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกในวงให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกัน

ตัวอย่าง ตารางการฝึกซ้อมช่วงเข้าค่ายของวงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว

การฝึกซ้อมเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากของความสำเร็จ สำหรับกรณีวงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้วมีกระบวนการฝึกซ้อมตามลำดับดังนี้

05.00-06.00 น.	ไล่ฉาก
06.00-07.00 น.	ไล่ฉากโดยเพิ่มความเร็ว-ออกกำลังกาย
07.00-08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00-09.00 น.	อาบน้ำทำภารกิจ/กิจวัตร
09.00-11.30 น.	ซ้อม (ตามที่ผู้ปรับวงได้วางแผนไว้)
11.30-12.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.00 น.	ซ้อมทั้งรวมวงและแยกตามเครื่องมือ
16.00-17.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย รวมถึงการออกกำลังกาย
17.00-18.00 น.	อาบน้ำ
18.00-19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
19.00-22.00 น.	ซ้อมรวมวงและทบทวนตามที่ผู้ปรับได้ให้คำแนะนำ
22.00 น. เป็นต้นไป	แปร่งฟัน สวดมนต์ นั่งสมาธิ เข้านอน

(บรรพต แจ้งจรัส, สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2558)

กระบวนการนี้เป็นระบบแบบแผนที่ทางวงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ยึดถือปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจัยที่ 4 การสนับสนุนของสถานศึกษา โดยที่ผู้บริหารและครูทุกท่านให้ความสำคัญกับกิจกรรมในทุก ๆ กิจกรรมจึงทำให้กิจกรรมของทางด้านดนตรีไทย ปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่นในทุกงานทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนได้อย่างภาคภูมิใจ รวมถึงครูทุกท่านที่มีความเข้าใจกับตัวนักเรียนได้เป็นอย่างดี จึงทำให้การปฏิบัติตัวของนักเรียนดนตรีไทยในชั้นเรียนปกติดูไม่แตกต่างกับนักเรียนทั่วไป

ปัจจัยที่ 5 กลวิธีการปรับวงของครูบรรพต แจ้งจรัส การวางแผนหรือออกแบบช่วงการฝึกซ้อมนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญของการประกวดดนตรีไทยเช่นเดียวกัน หลักในการฝึกซ้อมในแต่ละรายการของ วงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว แบ่งช่วงเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ฝึกซ้อมและปรับวงก่อนวันสุดท้ายในการส่งวิดีโอ ส่วนช่วงที่ 2 คือ การฝึกซ้อมและปรับวงก่อนวันประกวดรอบชิงชนะเลิศ

ด้วยการปรับวงของครูบรรพต แจ้งจรัส นั้นจะเข้ามาปรับหลังจากที่วงมีความพร้อมแล้ว เปรียบได้กับการเข้ามาตรวจความเรียบร้อยว่าถูกต้องตามแบบแผนหรือไม่ แล้วจึงเติมแต่งกลวิธีพิเศษในช่วงของท่อนเพลงให้เกิดความน่าสนใจ ภายใต้อาสาและความไพเราะและเหมาะสมกับประเภทของเพลงนั้น ๆ

“โครงสร้างต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้เป็นหลักนั้นก็มาจากประสบการณ์ของครูตั้งแต่เริ่มมีบทบาทกับการปรับวงแล้วครูก็ค่อย ๆ ปรับปรุงพัฒนามาเรื่อย ๆ จนเป็นธรรมชาติของโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ต้องปฏิบัติแบบนี้ในทุก ๆ เวทีไป ส่วนในเรื่องของวิธีการนั้นครู ก็ได้ยึดแนวทางหรือโครงสร้างมาจากครูประสิทธิ์ ถาวรมาปรับใช้บวกกับวิธีการของครูเอง ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับนักเรียนผู้บรรเลงว่าเหมาะที่จะใช้กับสิ่งไหน”

(บรรพต แจ่มจรัส. สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2558)

จากกระบวนการต่าง ๆ ทั้งระบบการฝึกซ้อมหรือแนวทางการปรับวงของครูบรรพต แจ่มจรัสที่พบว่ากระบวนการและวิธีการดังกล่าวทำให้ วงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ได้รับรางวัลชนะเลิศถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประเภทวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่เป็นระยะเวลา 10 สมัยซ้อนนับจากครั้งที่ 26 มาจนถึงครั้งปัจจุบันคือสามารถแนวทางดังกล่าวไปใช้ได้กับการปรับวงและเป็นประโยชน์กับผู้สนใจและผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ปรับวงดนตรีไทยเพื่อการประกวดในการพัฒนาวงดนตรีไทยของสถานศึกษาตนเอง อีกทั้งยังเป็นการทำนุบำรุงรักษาศิลปะดนตรีประจำชาติให้อยู่คู่กับประเทศชาติสืบไป

ผลสรุปการดำเนินการวิเคราะห์ / อภิปรายผล

การลงภาคสนามอย่างมีส่วนร่วมทั้งในด้านการเตรียมการฝึกซ้อมและการประกวดดนตรีไทยในสถานการณ์จริงนั้น เพื่อศึกษาการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยบูรพา ครั้งที่ 35 ประจำปี พุทธศักราช 2557 ผู้วิจัยได้ศึกษาทวนวิธีการปรับวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ตามแนวทางครูบรรพต แจ่มจรัสและบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปถึงผลการวิจัยได้ดังนี้

ด้วยวิธีการปรับวงของครูบรรพต แจ่มจรัสมีวิธีการและแนวปฏิบัติอย่างเป็นระบบรวมไปถึงระบบการฝึกซ้อมต่าง ๆ ที่เป็นกระบวนการหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการของการประกวด ด้วยวิธีการปรับวงที่ครูบรรพต แจ่มจรัสปฏิบัติมาโดยตลอดและเน้นย้ำให้กับผู้บรรเลงคือความกลมกลืนในการบรรเลง กล่าวคือเสียงของเครื่องดนตรีทุกชิ้นต้องมีความกลมกลืนไพเราะ และเรื่องของแนวการบรรเลงที่ต้องมีการเคลื่อนที่อย่างเป็นขั้นตอน

กรณีของการประกวดครั้งนี้ในเพลง ออกทะเล 3 ชั้น ครูบรรพต แจ่มจรัสให้ผู้บรรเลงใช้วิธีการที่เรียบง่ายกับท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 แต่สำหรับท่อนที่ 2 นั้นครูบรรพต แจ่มจรัสได้เพิ่มกลวิธีพิเศษในท่อนที่ 2 นี้ เช่น เพิ่มความโดดเด่นของเครื่องดนตรีในบางช่วง การตีสายของหน้าทับกลองแขก การทำกระซิบ และการทำเสียงปรีบ (เสียงสั้น) ตลอดจนการปรับวงที่เน้นให้เกิดความพร้อมเพรียงกันของการบรรเลงวิธีการดังกล่าวทำให้วงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้วได้รับรางวัลชนะเลิศ 10 สมัยซ้อนจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าจากทั้งกระบวนการและระบบต่าง ๆ ที่มีความเข้มแข็งและมีความต่อเนื่องยาวนานทำให้วงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว สืบทอดและปฏิบัติกันต่อมาจนเกิดเป็นวินัยที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งระบบการฝึกซ้อม จนไปถึงกระบวนการการรับนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านดนตรีไทยที่สามารถทำให้ครูผู้ฝึกสอนต่อยอดฝีมือกับนักเรียนกลุ่มนี้ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผู้อำนวยการ ผู้บริหารทุกฝ่ายครูทุกคนในสถานศึกษามีความเข้าใจและต่างให้ความสำคัญกับวงดนตรีไทยเป็นอย่างดีและปัจจัยหลักสำคัญที่ส่งผลให้วงดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้วประสบความสำเร็จนั้นเพราะมีครูบรรพต แจ่มจรัส

ครูผู้ปรับวงผู้ที่มีความสามารถทุ่มเทแรงกายแรงใจตลอดการปฏิบัติที่สม่ำเสมอจนประสบความสำเร็จในทุก ๆ ครั้งและได้รับรางวัลชนะเลิศอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมการปรับวงปีพาทย์ไม้นวมเครื่องคู่ตามแนวทางของครูบรรพต แจ่มจรัส ซึ่งยังมีอีกหนึ่งประเภทวงที่น่าสนใจต่อผู้ที่ต้องการศึกษาก็คือ “วงเครื่องสายผสม” ทางวงดนตรีไทย โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวด ระดับนักเรียนภาคตะวันออก ครั้งที่ 35 ประจำปี 2557 เป็นสมัยที่ 3 ซ้อนนับจากครั้งที่ 33-35 จึงควรมีการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลไว้เพื่อศึกษาและเผยแพร่ต่อไป เพื่อเป็นการรักษาองค์ความรู้ในด้านการปรับวงของครูบรรพต แจ่มจรัสกับประเภทการประกวด ประเภทอื่น ๆ ให้เป็นประโยชน์อีกทั้งเป็นแนวทางกับผู้สนใจและผู้ปรับวงต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ทนุอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยบูรพา. 2558. *คู่มือจัดการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออก ซึ่งถ้วยพระราชทาน ครั้งที่ 35*. ชลบุรี: บริษัท ไอ.ซี.ซี อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน).
- ณัฐภากร หอมเข้ม. 2543. *กรณีศึกษากิจกรรมดนตรีไทยโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว*. ดุริยนิพนธ์, ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บรรพต แจ่มจรัส, ครูชำนาญการ โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว. 2558. “สัมภาษณ์.” 16 มีนาคม. _____ . 2558. “สัมภาษณ์.” 22 มีนาคม.